

Sten Barstou

Tom Filippin axtarılması

İngilis dilindən tərcümə edəni:

Fərqanə Zülfüqarova
/«Azərbaycan» jurnalı, 2007. № 5/

Milad günündən üç həftə əvvəl, bir dekabr axşamında Kristi Uilkos dostu Tom Filippi axtarmaq üçün Kresliyə gəldi.

Fabrikdəki yoldaşları deyirdilər ki, Kristi yazıq oğlandır. Buna baxmayaraq onu həmişə çox işlədirdilər, hər işə buyururdular. Kristi sağlam idi və heç kəslə işi yox idi. Ancaq gəmiləri dənizdə batandan bəri, Tom Filippi axtarmaq arzusu baş qaldırırdıqdan sonra Kristi tamam dəyişirdi. Həmin vaxt o, Kommonda dul anası ilə yaşadığı balaca evlərindən çıxıb Tomu axtarmağa gedirdi. Bəzən tanımadığı bir şəxsi küçədə saxlayıb soruşurdu: «Tom Filippi görməmişiniz ki?»

Sual verdiyi şəxs ya dodaqaltı nəsə mızıldayar, ya da heç bir söz demədən ötüb keçərdi. Belə olduqda Kristi həmin adamın arxasınca məyus- məyus baxardı. Çox vaxt isə Kristi heç kəsi narahat etməzdi; ya sadəcə olaraq küçədən ötüb keçən insanları diqqətlə gözədən keçirərdi, ya da bar qapısını açıb oradakılara göz qoyardı: Axı, Tom Filipp də pivəni çox xoşlayırdı.

Ancaq Kristi heç vaxt dostunu tapmırdı. Kristi onu tapmırdı, çünki heç kəs ona kömək etməzdi. Hamı bilirdi ki, Tom Filipp haradadır, ancaq heç kəs onun yerini Kristiyə demirdi. Hamı heç nə ifadə etməyən gözlərlə ona baxır, ya dişlərini ağardır, ya da bir-birlərinə göz vururdular, ancaq Tom Filippin harada olduğunu Kristiyə demirdilər.

Bəziləri neçə dəfə istəmişdilər ki, Tomun öldüyünü Kristiyə desinlər. Ancaq Kristi başqa şey düşünürdü. O bilirdi ki, Tom sağdır və Kristinin yolunu gözləyir, onun köməyinə ehtiyacı vardı.

Tom Filippin Kristiyə axırncı sözü bu olmuşdu : «İsa xatirinə, məni xilas et, Kristi». Ancaq Kristi ona kömək edə bilməzdi. Niyə axı? Kristi bunu xatırlaya birmirdi. Amma indi Kristi ona kömək edə bilər.

Kristi evdən bir mil yarım uzaqlaşmışdı. Marşrut avtobusları dolanbac yollarla ora-bura şütüyürdülər. Şəhərin girəcəyindəki barların yanından ötüb keçdikcə o içəri boylanır, dəhşətlə içəridəkilərin sümüyü çıxmış yanaqlarına, tərpenən çənələrinə, qaranlıqda parıldayan gözlərinə baxırdı. Yalnız iki saatdan sonra Kristi şəhərin mərkəzinə gəlib çata bildi. Küçədə durub yoldan ötüb keçənlərin sifətlərinə baxmağa başladı. Kristi dərzidükənin pəncərəsi önündə fikrə qərq olmuş halda elə dayanmışdı ki, elə bil bu dəqiqə dostu oradan çıxıb ona yaxınlaşacaqdı. Belə üzücü dəqiqələrdə Kristi dodağının altında öz-özünə mızıldayırdı: «Tom...,ah..Tom...,mən səni tapa bilmirəm...»

Kristi axırncı seansa bilet almaq üçün kinoteatrın qarşısında növbəyə durmuş insanların yanında fırlanaraq onların hər birinə diqqətlə göz qoymağa başladı. Onun gözündə elə təəccüblü ifadə vardı ki, hətta növbəyə duran iki qızı gülmək tutdu. Bir az aralıda dayanmış polis nəfəri adəti üzrə sakitcə hər şeyə göz qoyurdu və gözləyirdi ki, Kristi bu dəqiqə papağını əlinə alacaq və süzə-süzə oynayacaq. Hamı gülürdü, çünki Kristi Tomu tapa birmirdi. Hamı onun əleyhinədir: elə bir insan yoxdu ki, ona kömək

etsin. Ah...kaş elə bir adam olaydı ki, Kristiyə Tomu tapmaqda kömək edə biləydi. Kristi kinoteatrın dəhlizindən foyeyə bir də baxdı və sonra üzünü çevirib geri qayıtdı.

Bir az getmişdi ki, dərədən gələn zəif işıq Kristinin diqqətini özünə cəlb etdi. Ona elə gəldi ki, orada bar var və həmin barda da o heç vaxt olmayıb. Bir sözlə, Tomu axtarmaq üçün yeni bir yer tapılmışdı. Kristi dərəyə endi, qapını itələdi və dəhlizlə addımlayaraq üstünə «Xanımlar üçün» yazılmış qapının yanından ötüb keçdi. O, dəhlizdən keçib barın L formasında ayrıca yerləşən alçaq tavanlı otağına girdi. Orada sakitlik idi, içəridə mğştəri azdı; iki nəfər ayaq üstə dayanıb pivə içir və sakitcə nə haqdasa danışır. Barın sahibi bir-iki dəqiqəliyə çölə çıxmışdı və orada həmin iki mğştəridən başqa heç kəs yox idi. Mğştərilərdən biri Kristini tanıdı və onunla salamlaşdı:

- İşlər necədir?- o soruşdu və yalnız bu vaxt həmin adam hiss etdi ki, Kristinin halı özündə deyil.

- Tom Filippi görmüsənmi?- Kristi ondan soruşdu:

- Yalan deyə bilmərəm. Görməmişəm onu.

Həmin şəxs bu sözləri deyəndən sonra yoldaşına göz vurdu. Onun yoldaşı da döndü və Kristiyə nəzər saldı:

- Tom Filipp? – ikinci şəxs soruşdu - Bu ad deyəsən mənə tanış gəlir.

- Sən onu tanımazsan,- birinci şəxs dilləndi. O, Kristinin dostudur. Kristi, düz deyirəmmi?

- Dostumdur, - Kristi dedi.

- O bu axşam buralara gəlməyib. Eləmi, Volt?

- Elədir. Biz onu görməmişik.

- Sən onu axırncı dəfə nə vaxt görmüsən, Kristi?

- Çoxdan,-Kristi mızıldandı.-Lap çoxdan.

- Kristi, gəl sən belə bir iş elə, - birinci mğştəri dedi-Sən get evə, biz də Tomu görsək ona deyirik ki, sən onu axtarırsan. Buna necə baxırsan?

- Getməzdən qabaq bir parz pivə ilə aran necədir? – Volt xeyirxahlıqla dilləndi.

- O içmir, Volt! – Birinci şəxs dedi.

- Siqaret da çəkmirsən? – Volt soruşdu. Kristi başını yırğaladı. Kristinin halı özündə deyildi və o, tez-tez gah Volta, gah da onun yoldaşına baxırdı.

- Ancaq mərc gələrəm ki, sən qadınlarla aran sazdır.

Birinci şəxs əlini dostunun əllərinə tərəf uzatdı:

- Bəsdir, Volt!

- Mən zarafat edirdim, – Volt dedi. - Onun heç vecinə də deyil. Qoy zarafat xatirinə onunla mərc gəlim. Axı, niyə sən zarafatı xoşlamırsan?

Kristi sanki heç nə görmürdü və yerində dayanıb gah Volta, gah da onun dostuna baxırdı.

- Mən getməliyəm,- Kristi qəflətən dilləndi.

- Yaxşı, sən get. Yaxşı yol! Biz isə Tomu görsək sən onu axtardığını söyləyirik. Eləmi, Volt ?

- Əlbəttə, elədir, - Volt dedi.

Kristi onlardan bir az uzaqlaşmışdı ki, pulu yadına düşdü. O, istədi ki, geri qayıdıb dostlara desin ki, Tomu görəndə Kristinin pulu olduğunu da ona desinlər.

Tomun pulu həmişə az olardı. Kristi əlini cibinə saldı və oradan çoxlu pul çıxardı. Lakin o, fikrini tez də dəyişdi və yoluna davam etdi. Dostların başı içkiyə qarışmışdı və barda yalnız bircə adam Kristinin əlindəki pulu gördü. Bu, orta yaşlı, kül rəngli saçlarını mis rənginə boyamış pozğun bir qadın idi. O, arıq idi, üzünə çox pudra sürtmüşdü və sallaq sırğaları vardı. Qadın küncdəki stolda kənarları yuxarı qatlanmış mavi şlyapalı bir hindu ilə oturmuşdu. Kristi barı tərk edəndə həmin qadın yoldaşının

qulağına nəşə pıçıldadı və bardan çıxdı. Kristi bardan çıxıb dərə ilə yuxarı qalxdı və bir az sonra çaylaq daşlarının üstündə oturub ətrafına nəzər saldı. Burada Tomun heç izi-tozu da görünmürdü. Kristi başını aşağı dikdi və Tomu axtarmaq üçün yeni yer fikirləşməyə başladı.

Barın qapısı açılanda oradan gələn işıq Kristinin gözlərini qamaşdırdı. Ancaq qapı tez də örtüldü. Qadın addımını yavaştdı, yolun hər iki tərəfinə nəzər saldıqdan sonra çaylaq daşlarından götürüb Kristiyə tərəf atmağa başladı.

Ancaq Kristi, qadın onun yanına gəlib danışanacan heç nə hiss etmədi.

- Deyəsən, siz dediniz ki, kimisə axtarırsınız,- qadın soruşdu.

Yalnız bu vaxt Kristi başını qaldırdı, onun gözləri parıldayırdı.

- Mən Tom Filipi axtarıram. Siz Tomu görmüsünüzmü?- Kristi birnəfəsə soruşdu.

- Onu təsvir edə bilərsinizmi? – qadın soruşdu, o vaxtı uzatmaq istəyirdi.

Ancaq Kristi ona cavab vermədi, dodaqları altında nəşə mızıldadı. Bu vaxt onun gözlərindəki bayaqkı parıltı da yoxa zıxdı: «Mən Tom Filippi axtarıram».

Bir nəfər dərəyə endi və bara tərəf gəlməyə başladı. Bunu görə qadın bir addım geri çəkildi və qaranlıqda gizləndi. Yalnız həmin adam bara girəndən sonra qadın dilləndi:

- Mən bir Tom Filipp tanıyıram. - Bu sözləri eşidəndən sonra Kristi özünə gəldi. Elə bil onun üstündən dağ götürüldü.

- Necə? Siz Tomu tanıyırsınız? O haradadır? Tom haradadır?- Kristi qadının əllərindən yapışdı.

- Mən bilərəm onu harada axtarmaq lazımdır,- qadın dedi. - Amma gərək siz də mənim əziyyətimin haqqını verəsiniz. - O dayandı. Qadına elə gəldi ki, Kristi onun nə dediyini başa düşmədi: - Pul...əzizim,pul!- qadın sərt şəkildə dedi.

- Pul? Mənim pulum var. Çoxlu pulum var. - Kristi bunu deyib əlini cibinə saldı və oradan ovuc dolusu pul çıxartdı: - Bax...gör nə qədərdir! Sevincdən özünü itirmiş qadın Kristinin əllərini tutdu və dörd bir yana nəzər saldı.

- Bu pulları hələlik cibində saxla, əzizim!

Qadın qollarını Kristinin qoluna keçirtirdi və onu dərənin ağzına tərəf aparmağa başladı.

- Gəl gedək,- o dedi. Gedək Tomu tapaq.

Qadın Kristini işıqlı yerlərdən uzaqlaşdırmaq istəyirdi. Ona görə də onu küçənin qaranlığına tərəf dartışdırırdı. Kristi lal-dinməz onu izləyirdi, hərdən isə az qalırdı ki, qadını ötüb keçsin.

- Hara tələsirsən, əzizim? – Qadın tənəffüs olmuşdu.

- Bir az yavaş get. Hələ vaxtımız var.

Yol boyu qadın fikirləşirdi ki, pulu Kristidən necə alsın. Kristi sadələvh idi, buna şübhə yox idi. Ancaq bəzi sadələvlər həm də inadkar və hez kimə etibar etməyən olurdular. Qadın Tom Filippi gözləmək bəhanəsiylə Kristini bara apara bilirdi və onu orada çoxlu içirdə də bilirdi. Ancaq o istəmirdi ki, onu Kristi ilə bir yerdə görsünlər. Qadın bunları fikirləşə-fikirləşə Kristini çay körpüsünün üstünə gətirib çıxartdı. Burada o Kristinin qolunu boşladı və çay sahilinə enən cığırı ona göstərdi:

- Bu, Tomun evinə gedən yoldur!

Çayın sağ sahilində dəyirman və mal anbarı yerləşirdi. Sol tərəfdə isə çay boş düzənliyə axırdı. Körpünün üstündə qadın dayandı və saatına nəzər saldı.

- Hələ tezdür,- o dedi. - Tom bu vaxtlar evdə tapılmaz. Gəl, bir az burada gözləyək.

Qadın küreyini körpünün məhəccərinə söykəyərək Kristinin qollarından tutub dayandı.

- Sən Tomu niyə axtarırsan? – qadın soruşdu.

- O, mənim dostumdur- Kristi dedi.
- Son vaxtlar onu görmüsən?
- Yox ... Mən onu tapa bilmirəm. Heç kəs onun yerini mənə demir. Biz gəmidə bir yerdə idik və sonra...- Onun səsi qırıldı. Bir az sonra o, küks ötürərək dilləndi. - Mən onu mütləq tapmalıyam. Mütləq.
- Biz onu tapacayıq. Ancaq səbr eləmək lazımdır, – qadın bunu deyərək qaranlıqda Kristiyə baxdı.
- Bir az sonra qadın bir- iki dəqiqəliyə Kristidən aralandı və paltarını ilə qurdalandı:
- Niyə gözlədiyimiz müddətdə vaxtımızı xoş keçirməyək?
- Bunu deyib, qadın Kristini özünə tərəf çəkdi və Kristinin əllərini ombasına sıxdı.
- Sən bunu xoşlayırsan, eləmi?- qadın Kristinin qulağına pıçıldadı.
- Bəs Tom? – Kristi soruşdu. - O, haradadır?
- Mən Tomun yerini bilərəm, – qadın dedi və boş əliylə Kristinin pul olan cibini eşləməyə başladı.
- Bəs niyə biz indi Tomun yanına getmirik?
- Çünki o indi evdə deyil, – qadın bu sözləri deyərək ciddi görkəm aldı. - Getmək vaxtı çatanda özüm sənə deyəcəyəm.
- Birdən qadın gördüyü işin necə təhlükəli olmasını düşündü və özü kimi qadınların xəlvət yerlərdə boğulması və yaxud bıçaqlanması haqda təşvişlə oxuduğu qəzet məqalələrini xatırladı. Ancaq onun kimilərin həyatında risklər tez – tez olurdu və həm də Kristinin ona xətər yetirə biləcəyinə qadın inanmırdı.
- Qadın kağız pulları ovcunda hiss etdikcə tamahı qorxaqlığına üstün gəlirdi.
- Beləliklə də, qadın yalnız özünün bildiyi yolla vaxtı uzatmağa çalışırdı.
- Niyə sən də bir şey etmirsən? – qadın soruşdu və bədənini Kristinin bədəninə sıxdı....Sən nə etmək lazım olduğunu bilirsən, eləmi? Sən bunu xoşlayırsan, düzdürmü?
- Qadının isti və yumşaq bədənini bir anlığa Kristini ehtirasa gətirdi və o qəflətən güldü.
- Mən bilərəm sən nə istəyirsən,- o dedi.- Sən istəyirsən ki, mən...- Kristi qadının qulağına nəse pıçıldadı.
- Düz tapmısan. – qadın sevincək dilləndi. Sən də bunu xoşlayırsan, eləmi? Sən bunu yəqin ki, əvvəllər də etmişən.
- Biz Tom ilə birlikdə çox qadınların yanına gedirdik. Hər cür qadın yanına. - Kristi dedi.
- Aha... Sən və Tom...
- Tom! – Kristi diksindi və onun qadına olan ehtirası bir anda soyudu və o, əllərini qadının əllərindən çıxartdı...- Tom, – o dedi və çaya doğru uzanıb gedən ciğirə baxdı.
- Kristi aralanmaq istədikdə qadın oğlanın cibində olan əliylə pulu qamarladı və yalnız bundan sonra əlini onun cibindən çıxartdı.
- Bir dəqiqə gözlə, – qadın dedi. - Hələ tezdür. Getməyin faydası yoxdur.
- Mən indi gedirəm. – Kristi ciğirə tərəf gedə–gedə dilləndi. - Mən Tomu tapmağa gedirəm.
- Körpünün qaranlıq kölqəsindən ay işığına çıxan Kristi qəflətən ağlamağa başladı. Qadın soruşdu:
- Nə oldu axı sənə?
- Tom... - Kristi səsi titrəyə – titrəyə dilləndi. - Bir bax...bax...Tom. - Qadın Kristinin əl–qol atmağına baxdığı zaman zayıf yağlı suyunda nəyinsə çabaladığını gördü.
- Tom! – Kristi ciğiranda qadın təşvişə düşdü..

- Sakit ol! Sakit ol! – o dedi və narahat olub ətrafına baxdı.

- O, Tomdur, – Kristi dedi və qadından aralandı. Bir neçə dəqiqədən sonra oğlan artıq suyun içində idi.

- Geri qayıt! – qadın çığırdı. – Axmaq olma! Geri qayıt!

- Gözlə məni! Gəlirəm, Tom.- Kristi çığırdı.

Qadın bir neçə dəqiqə sahilə tərəddüd edə – edə dayandı. Sonra isə geri dönüb çığırla qaçaraq getməyə başladı. O gedə – gedə əlində tutduğu pulları çantaya qoydu. Kristi suda batanda qadın suyun şappılısını eşitdi və addımlarını yeyinlədərək ayaqları dolaşa – dolaşa daha möhkəm qaçmağa başladı.

...Kristi otağın ortasında çiyinlərini qısaraq dayanmışdı və deyirdi:

- Mən onu tapdım, ana! Mən Tom Filippi tapdım, ancaq o boğuldu. O, suyun içində idi. Mən ona kömək edə bilmədim.

Ananın hərəkətlərində nə isə bir qorxu vardı. O geri qanrılıb Kristini evə gətirən polis sercantına baxdı.

- Harada? – o dodaqlarını güclə aralayaraq soruşdu.

- Çayda.

- O, ölüb - Kristi dedi. – O boğulub.

- Kristi, belə fikirləşmə! Mən əminəm ki, o sağdır və xoşbəxtdir.

Anası danışanda Kristi üzünü ona döndərdi və yazıq – yazıq ağlamağa başladı. Ana oğlunu qaldırmaq istəyəndə sercant irəli gəldi və əllərini Kristinin qoltuğuna keçirib onu ayağa qaldırdı.

- Yaxşı olardı ki, onu öz otağına aparaq, – ana dedi və sercant da başı ilə onun dediyini təsdiqlədi.

Sercant Kristini uşaq kimi qucağına alanda Kristi başını onun sinəsinə sıxıb için – için ağlamağa başladı. Sercant pilləkənlə yuxarı mərtəbəyə çıxıb Kristini yataq otağına apardı və onu yatağına uzandırdı. Ana oğlunu cəld soyundurub tiftik dəsmalla bədənini sürtəndə kənardə dayanan sercant ona diqqətlə göz qoyurdu. Ana mələfəni Kristinin üstünə çəkib sonra onu yedizdirəndə sercant heyran – heyran tamaşa edirdi. Sonra isə ana kibrit çəkib gecə lampasını yandırdı. Kristi hələ də həzin – həzin ağlayırdı.

- Kristi qaranlığı xoşlamır, – ana yaş paltarları götürüb gözü ilə sercanta otaqdan çıxmağı işarə etdi.

- Deyəsən, yatacaq bir az.

Sercant Kristinin otağında olarkən neçə dəfə istədi ki, dəmir papağını çıxartsın; belə vaxtlarda onun gözləri ixtiyarsız olaraq qırpılırdı.

- Tamam yaşdır, – ana oğlunun paltarını göstərib dedi. - Büsbütün islanıb. Kristi haradaydı ki?

- Deyəsən, hər şey çayda olub, – sercant dedi. Mənim konstabelim deyirdi ki, Kristi çayın dərinliyinə doğru gedirmiş və Tom! deyib çığırılmış. Güya ki, Tom suyun içindədir. Ancaq Conson gedib görür ki, çayın içində it var. Görünür, sizin oğlunuz həmin iti Tom hesab edirmiş.

Ana qızarıb başını aşağı saldı və əlləriylə üzünü tutdu.

- İtdən başqa konstabel nəzərə çarpacaq heç nə görməyib. O həm də deyirdi ki, sizin oğlunuzu tez – tez görürmüş və o bilirmiş ki, sizin oğlunuz...- sercant sözünü kəsdi və üz – gözünü turşutdu.

- O bilirmiş ki, mənim oğlum bir az ağıldan kəmdir, – ana sercantın sözünü tamamladı.

- Elə mən onu demək istəyirdim, - bunu deyən sercant ayağının birini götürüb o birini qoydu, sonra isə qeyd dəftərçəsini çıxartdı.

- Yəqin ki, daha oğlunuz əvvəlki kimi ola bilməz, - sercant dedi. - Ancaq sizə söz verirəm ki, əlimdən gələn köməyi əsirgəmiyəcəm, buna görə də yaxşı olardı ki, oğlunuz haqda mənə əlavə məlumat verəsiniz.

- Siz nəyi bilmək istəyirsiniz ki?

- Bax...elə bu Tomun kim olduğunu. Sizin oğlunuzu nə məcbur edir ki, gedib onu axtarsın.

- Oğlum Tom Filippə müharibədə tanış olub, – ana dedi və gözlərini qaldırıb baxdı. Kristi Möcant Neyvidə idi. O vaxtlar o da bizim kimi normal adam idi. Tom Filipp isə onun ən yaxın sirdaşı idi. Onun bütün məktubları Toma həsr olunardı, başqa şeylər haqda yazmaq onun heç ağına da gəlmirdi. O, Tomun nə dediyini, nə etdiyini təfəsilatı ilə yazırdı. Kristi Tomla birlikdə müharibədən sonra nə edəcəkləri haqda da yazmışdı. Onlar deyəsən pəncərə silməklə məşğul olmaq istəyirdilər. Tom yazırdı ki, pəncərə silənlərə müharibədən sonra ehtiyac olacaq. Onlara yalnız bir cüt nərdivan və araba lazım idi. Bu işlə də onlar çoxlu pul qazanmaq niyyətində idilər. Bir də ki, Kristi planlaşdırmışdı ki, Tom da onunla birlikdə buraya gəlsin. Axı, Tom Filipp yetim idi. Mən də razı idim onun bizə gəlməyinə. O çox yaxşı dost idi və həm də ata kimi Kristinin qayğısına qalırdı. Tom həm də oyun çıxarıb Kristini güldürürdü.

- Siz məgər Tomu görmüşdünüz? – sercant soruşdu.

Ana başını buladı:

-Mən onu heç vaxt görməmişəm, ancaq Kristi gecə – gündüz onun haqda düşünürdü. Həm də ki, onun haqda mənə lap çox yazmışdı.

Müharibənin sonuna yaxın onların gəmisini kamikadzelər tərəfindən bombardman edildi və yandı. Kristi isə neçə müddət tək – tənha salın üstündə qalıb. O, tapılanda demək olar ki, ağı başında deyilmiş, lakin buna baxmayaraq o yenə də Tom haqda danışmış. Hamı belə hesab edirmiş ki, Tom gəmi ilə birlikdə batıb. Ancaq Kristi bunu ağına sığışdırı bilmirdi. O belə deyənlərin üstünə qışqırırdı və onları yalançı adlandırırdı.

- Bəs oğlunuzu müalicə etmədilər?

- Əlbəttə, o müalicə olundu. Ancaq həkimlər birdirdilər ki, o bir daha əvvəlki kimi normal olmayacaq. Ona söz demək təsadüfi hallarda, yəni ağı bir az başına gəldiyi vaxtlarda mümkün olurdu.

- Onun halı hez yaxşılaşır? – sercant soruşdu.

- Çox da tez – tez yox. Çox vaxt belə hallar ayın axırlarında olur. Ancaq əvvəllər o necə ağıllı oğlan idi...

- Bəs, niyə siz həkimə müraciət etməirsiniz? Axı, o özünə qəsd edə bilər.

- Mən həkimə müraciət etmişəm və bu haqda Kristinin ağı başında olanda özünə də demişəm. Kristi mənə yalvardı ki, həkimlərin onu aparmasına razı olmayım. O mənim qarşımda diz çökdü və ağladı. Kristi deyirdi ki, onu aparsalar dözməz, mütləq ölər,- ana dedi.

- ... Ancaq həkimlər onu aparsaydılar bir az yaxşı olardı. Mən də onda nə etdiyimi bilərdim...

Ananın səsi titrədi, dodaqları əsdi, ancaq bir azdan yenə sakitləşib düz sercantın üzünə baxdı.

- Əgər siz oğlumu evdən kənar bir yerdə görsəniz ona göz qoyacaqsınız, eləmi? – ana soruşdu.

- Əlbəttə, əgər görsəm mütləq oğlunuza göz qoyaram, – sercant ananı arxayınlaşdırdı. - Ancaq sizin yerinizə olsaydım, onu yenə müalicə etdirərdim.

- Mən bu haqda yenə fikirləşərəm, – ana dedi. Sercant dəmir papağını götürdü.

- Hər şey qaydasınca olacaqmı? – ana soruşdu.

- Elə ciddi şey yoxdur. Düzdür, mən bu haqda məruzə etməliyəm, ancaq hər şey qaydasınca olacaq. Axı oğlunuz qanundan kənara çıxmayıb.

Getməyə hazırlaşan sercant əlini kitelinin cibinə saldı.

- Lap yadımdan çıxmışdı. Götürün bunları. Oğlunuzun cidindən çıxıb. – Sercant yaş pulları stolun üstünə qoydu:

- Dörd soverendir.

Sercantın baxışları ananın qorxmuş baxışlarıyla toqquşdu.

- Siz oğlunuza istədiyi qədər pul verirsiniz? – sercant nəzərlərini anadan ayırmadan soruşdu.

- Heç də həmişə yox. Ancaq hər ehtimala qarşı istəyirəm ki, onun cibində həmişə pul olsun.

Sercant ananın dediklərini başı ilə təsdiqlədi və əlini qapının cəftəsinə uzatsa da baxışlarını ananın gözlərindən yayındırmadı.

- Yaxşı, mən gedim.

Ana elə bil ayıldı:

- Yaxşı...Yaxşı... Əziyyətinizə görə sağ olun.

- Borcumuzdur, – sercant qapını açıb ayağını kandara qoyandan sonra anaya - Gecəniz xeyrə qalsın!» dedi və yoluna davam etdi.

Sercant gedəndən sonra ana stolun üstündəki pula baxdı, onu götürdü və sonra stolun siyirtməsindən pul qabını çıxartdı. Pulu hesabladıqdan sonra yenidən siyirtməyə qoydu və öz otağına keçdi.

Özünün və Kristinin bütün yığdığı olan-qalan pulunu ayaqqabı qutusundakı paltar şkafinin üstündən götürmək üçün ana ayağının altına stul qoydu. Ana elə qutunu əlinə alanda onun yüngül olmasından hiss etdi ki, qutu boşdur. Buna baxmayaraq o qutunun qapağını qaldırdı... Ananın ürəyi sürətlə çırpındı və o stulda səndələdi. Qutunun içindəki 100 funtdan qəpik də qalmamışdı. Həmin pul ananın bu dünyadakı son ümüdi idi.

Ana qutunu qaytarıb yerinə qoyduqdan sonra stuldan yerə atıldı. Stulu isə çarpayının yanına gətirdi və əlini alınına apararaq fikirli – fikirli stula oturdu. Ana kədərlənmişdi.

...Kristinin otağında tam sakitlik idi. Ana onun otağına tərəf getdi və qapının yanında dayandı. Bir az qapı arxasında dayandıqdan sonra ana içəri girdi və sobanın üstünə sərdiyi yaş paltarların hamısının cibini yoxladı, ancaq heç nə tapmadı. Bundan sonra ana stulda oturub başını əlləri arasına aldı və hönkür – hönkür ağlamağa başladı.

...Kristi oyananda ana onun çarpayısının yanında idi.

- Kristi, de görüm qutudan götürdüyün pulları neyləmişən? – ana soruşdu, – hara qoymusan pulları?

- Tom boğuldu, – Kristi dedi.- O, büsbütün yaş idi. O, ölü idi.

Ana oğlundan cavab ala bilməyəcəyini görüb onun otağından çıxdı. Kristinin isə deyəsən yataqdan qalxmaq fikri yox idi.

Ana tez – tez oğlunun otağına gəlirdi.

O, ümüd edirdi ki, bəlkə onun halı dünənkinə nisbətən yaxşılaşa. Ana Kristiylə ehtiyatla, hər sözü ayrıca tələffüz edərək elə danışdı ki, sanki Kristi uşaq idi.

- Kristi, pulu xatırlayırsanmı? Pulu neyləmişən?

Ancaq Kristi tilsimlənmiş kimi gözlərini tavana zilləyirdi və heç nə demirdi.

Bir neçə gündən sonra ana oğlunun dəlixanaya aparılmasına razılıq verdi.

